I-V ангийн хэл зүй, үгсийн сангийн агуулгын залгамж холбоо

	ХЭЛ ЗҮЙ, ҮГИЙН САН				
Хэл зүй	1.4а. Эгшиг, гийгүүлэгч, тэмдэг үсгийг ялган таних	2.4а. Хэн юу ямар хэд хэчнээн, яах, яав ясан гэсэн асуултад хариулагдах үгсийг олох, өгүүлбэр, эх зохиохдоо зөв хэрэглэх	3.4а. Эх өгүүлбэрээс хэн?, юу?, яав?, яаж?, яагаад?, ямар учраас? гэсэн асуултад хариулагдах үгсийг олох, хэрэглэх	4.4а. Харин, ийм учраас, цаашилбал, үүнээс гадна, яагаад гэвэл, үүнээс болж, ба, бөгөөд зэрэг холбох үгсийг хэрэглэн, өгүүлбэр, эх зохиох	5.4а. Эх, өгүүлбэр зохиохдоо хашилт, хаалт, цэг тэмдгийг зөв хэрэглэх
	1.4б Эх, өгүүлбэр дэх үгсийг хэн? юу? яав? гэсэн асуултаар ялгах	2.4б. Асуусан, хүүрнэсэн өнгө аястай өгүүлбэр зохиохдоо асуултын тэмдэг, таслал, цэгийг оновчтой хэрэглэх	3.4б. Уншсан эхээс анхааруулах өгүүлбэрийг ялган таних, бичихдээ анхаарлын тэмдэг, таслал, цэгийг оновчтой хэрэглэх	4.4б. Уриалсан, зөвлөсөн өнгө аясыг илтгэх үг хэллэгийг оновчтой хэрэглэн, өгүүлбэр, эх зохиох	5.4б. Эх, өгүүлбэрт баталсан, дэмжсэн өнгө аясыг илтгэсэн үг, өгүүлбэрийг оновчтой хэрэглэх
Үгийн нөөц	1.4В. Өгүүлбэрийг 1-2 асуултаар дэлгэрүүлэх	"2.4в.Эсрэг утгатай үгийг таних, өгүүлбэр зохиохдоо хэрэглэх "	3.4в. Ойролцоо утга, эсрэг утгатай үгийг найруулгад оновчтой хэрэглэн өгүүлбэр, эх зохиох	4.4в. Ойролцоо утга, эсрэг утгатай үгийг найруулгад оновчтой хэрэглэн өгүүлбэр, эх зохиох	5.4в. Эх, өгүүлбэр зохиохдоо ойролцоо утга, эсрэг утгатай үгийг найруулгад оновчтой хэрэглэх
		"2.4г. Хэлц үгийн тайлбарыг уншиж ойлгох, цээжилж тогтоох"	"3.4.г. Хэлц үгийн тайлбарыг уншиж ойлгох, өгүүлбэр зохиохдоо хэрэглэх "	"4.4г. Эх, өгүүлбэр зохиохдоо хэлц үгийг утгаар нь зөв хэрэглэх"	"5.4г.Эх, өгүүлбэр зохиохдоо хэлц үгийг утгаар нь зөв хэрэглэх"

Монгол хэл 5.4а

Хашилт, хаалт , цэг тэмдгийг зөв хэрэглэе

Сурагчийн нэр: .... Эхэлсэн: .... он .... сар .... өдөр........цаг

Цэг тэмдгийн нэр	тэмдэг	Хаана хэрэглэх
цэг	.	Хүүрнэсэн өгүүлбэрийн эцэст бичнэ.
таслал	,	Зэрэгцсэн үг, өгүүлбэрийг зааглана.
тодорхойлох цэг	:	Бусдын хэлсэн үг, санааг эшлэх үед бичнэ.
зураас	-	Харилцан ярианы өмнө бичнэ.
асуултын тэмдэг	?	Асуусан өгүүлбэрийн эцэст бичнэ.
нуман хаалт	( )	Нэмэлт тайлбарыг дугуй хаалтад хийнэ.
хашилт	“ ”	Хүний хэлсэн үг,өгүүлбэрийг хашилтад хийнэ.

1 Өгүүлбэрийн эцэст тохирох тэмдгийг харгалзуулаарай

Үнэг зальтай юу

Чоно тал хээрийн зэрлэг амьтан юм

Араатан амьтан аюултай шүү

[.] [!] [?]

2 Ямар цэг тэмдэг хэрхэн хэрэглэснийг ажиглан, тус бүр хэд байгааг тоолж бичээрэй

Үнэг чоно хоёр

Үнэг чоно хоёр явж байгаад гүзээ шар тос олжээ. Энэ тосыг хоёулаа тэгш хувааж идэх гэж байтал үнэг: - Энэ тосыг энд идэхэд зохисгүй, хүн явна. Харин өндөр уулын орой дээр гарч идэх үү? Чи авч яв гэжээ. Ингээд хоёулаа хад чулуу ихтэй, өндөр уулын оройд гарав. Гэтэл үнэг: - Энэ тосыг хувааж хоёулаа идсэний хэрэггүй, нэг нь л идвэл зохино гэлээ. Чоно:- Хэн маань идэх вэ? гэхэд үнэг: - Хэн ах настай маань идвэл таарна гэв.

[?] .... [.] .... [:] .... [-] .... [,] ....

3 Хашилт, дугуй хаалтын тохирохыг тавиарай.

Онongоор нутагтай нь ( ) Би Онон голдоо умбаж өссөн ( ) гэнэ. Алтайд нутагтай нь ч гэсэн ( ) Би Алтайнхаа ууланд авирч өссөн ( ) гэнэ. Би говийн хүн. ( )Гангийн халуун наранд ёстой л умбаж өслөө дөө ( ) гэнэ. Манай тэнд ( ) Сүн далай, сүмбэр уул нь байхгүй боловч усны үнэр, уулын өндрийг мэднэ ээ, би ( ) гэж тайвнаар хэллээ.

Дууссан: ....он ....сар ....өдөр ..... цаг Өөрийн үнэлгээ: 1 2 3

Монгол хэл 5.4а

Хашилт, хаалт , цэг тэмдгийг зөв хэрэглэе

Сурагчийн нэр: .... Эхэлсэн: .... он .... сар .... өдөр........цаг

4 Цэг тэмдгийн (.   :   -   ? ,) тохирохыг нөхөөрэй.

Чи хэдэн настай вэ [ ] гэж асуулаа [ ] Чоно үнэгийг мэхэлж [ ] өнөөх шар тосыг идэхийн тулд [ ]

[ ] Намайг бага байхад Сүмбэр уул дов шиг [ ] Сүн далай шалбааг шиг байсан билээ гэхэд үнэг учиргүй уйллаа [ ] Чоно дотроо [ ] Шар гайхал чамайг ч нэг мэхэллээ дээ [ ] Одоо уйлсан ч [ ] уйлаагүй ч тос минийх болсон доо [ ] гэж бодоод [ ]

[ ] Чи юундаа уйлаа вэ [ ] гэхэд үнэг [ ]

[ ] Надад гурван зулзага бий [ ] Хамгийн бага нь чамтай чацуу юм байна [ ]

Тэгээд сэтгэл уярлаа гэхэд чоно түүнийг сонсож [ ] их л ичээд [ ] өлөн хоосон хонхолзсоор хонгилдоо буцахад [ ] үнэг өнөөх тосыг ганцаараа цадтал иджээ [ ]

(Монгол ардын үлгэр)

5 Дээрх эхэд цэг – 6 ☐ асуултын тэмдэг – 2 ☐ зураас – 4 ☐ таслал – 6 ☐ тодорхойлох цэг – 3 ☐ хашилт – 2 ☐ байгаатай хариулт чинь таарсан бол дөрвөлжин дотор ✓ тавьж, өөрийг үнэлээрэй

6 Цэгийн оронд үгийг зөв байрлуулан, нөхөөрэй (хашилт, цэг, таслал, асуултын тэмдэг, анхаарлын тэмдэг, дугуй хаалт, зураас)

Бид өгүүлбэр дуусгаад л .... тавьдаг. Харин асуусан өгүүлбэрийн эцэст .... тавьдаг. Зэрэгцсэн олон үг, өгүүлбэрийг ....- аар зааглана. Зохиолчийн хэлсэн үгийг .... бичнэ. Харилцан ярианы өмнө .... бичиж, эзнийг тодруулдаг. Бичиж буй үедээ өөрийн бодол санааг нэмэлтээр оруулбал ....хаалтад бичиж болно. Болгоомжлуулсан, сануулсан өгүүлбэрийн эцэст .... бичнэ.

Дууссан: ....он ....сар ....өдөр ..... цаг Өөрийн үнэлгээ: (4) (5) (6)

Монгол хэл 5.4б

Баталсан, дэмжсэн өнгө аясыг илтгэсэн үг, өгүүлбэрийг оновчтой хэрэглэе

Сурагчийн нэр: .... Эхэлсэн: .... он .... сар .... өдөр........цаг

1 Зурагт тохирох өгүүлбэрийг зөв харгалзуулаарай.

o o - Даашинз нь таалагдаж байна уу? Үзэсгэлэнтэй, гоё харагдаж байна аа. ☐

o o - Миний хүү, эхлээд амархан бодлогоо бодчих. Аав нь хэцүүг нь тайлбарлаад өгье. ☐

o o - Долгор оо! Миний охин дуусаагүй байна уу? Их л удаан байна даа! ☐

2 Дээрх өгүүлбэрүүдээс дэмжсэн утгатай өгүүлбэрийн ард ☑, дэмжээгүй утгатай өгүүлбэрийн ард ☒ тэмдэглээрэй.

3 Найзыгаа дэмжихдээ ямар утгатай үгсийг сонгох вэ? Будаарай.

гомдоох шоглох
зэмлэх дургүйцэх
загнах уурлах

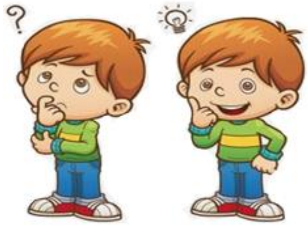

сайшаах магтах
ерөөх зөвлөх
талархах

4 Дэмжээгүй болон дэмжсэн утгатай өгүүлбэрийг чангаар хэлж үзээд, холбоорой.

Хичээлээ тогтмол хийдэг сайн хүүхэд.

Ном дэвтрээ хураах хэрэгтэй шүү.

Надад байнга тусалдаг болохоор баярлалаа.

Чиний хичээл зүтгэл, амжилтаар бахархаж байна.

Энэ алдаагаа засахгүй бол амжилтад хэзээ ч хүрэхгүй.

дэмжсэн

дэмжээгүй

Дууссан: ....он ....сар ....өдөр ..... цаг Өөрийн үнэлгээ: (1) (2) (3) (4)

Баталсан, дэмжсэн өнгө аясыг илтгэсэн үг, өгүүлбэрийг оновчтой хэрэглээ

Сурагчийн нэр: .... Эхэлсэн: .... он .... сар .... өдөр........цаг

5 Өгөгдсөн өгүүлбэрийг зурагтай нь харьцуулаад, яагаад эцэг эх нь хүүхдийнхээ үйлдлийг дэмжихгүй байгааг хоосон хүснэгтэд баталж тайлбарлаарай.

- Зөндөө удаан цаг суучхаад одоо болтол дуусаагүй юмуу?

Ээжийн зөв. Яагаад гэвэл даалгавраа тодорхой цагт хийж сурах хэрэгтэй. Чадахгүй зүйл тулгарвал эцэг эхийнхээ тусламжийг авах нь илүү үр дүнтэй байдаг.

- Миний охин битгий уйл! Чамд зөндөө тоглоом байгаа шүү дээ.

- Аавыгаа жаахан хүлээхгүй дээ. Чи үүнийг хийж үзээгүй болохоор ийм болголгүй яах вэ дээ?

6 Хэрвээ чи хүүхдүүдийн үйлдлийг зөв гэж дэмжиж байвал өөрийн санааг баталж бичээрэй.

- Миний хүү , нулимсаа арччих. Чи үнэхээр авмаар байвал хоёулаа дэлгүүр явъя.

Дууссан: ....он ....сар ....өдөр ..... цаг Өөрийн үнэлгээ: 5 6

Монгол хэл 5.4в

Ойролцоо утга, эсрэг утгатай үгийг найруулгад оновчтой хэрэглэе

Сурагчийн нэр: .... Эхэлсэн: .... он .... сар .... өдөр........цаг

1 Утга нь ойролцоо, хэлбэр нь ижил өгүүлбэр зохиогоорой.

Хол явъя гэвэл ойроос эхэл ....

Ихийг хийе гэвэл багаас эхэл ....

2 Тодруулсан үгийн ойролцоо утгатай үгийг олж тэмдэглээрэй.

Баяраа тэр найзынхаа төрсөн өдөрт очиж чадсангүйдээ ихэд гуниглав.

☐ сэтгэл тавгүйрхэх ☐ бухимдах ☐ уйтгарлах

Манай ангийнхан үдийн цайны үеэр тэнгэр газар нийлүүлэх шахав.

☐ нам гүм байх ☐ хөлөөрөө толгой хийх ☐ чих дөжрөм

3 Хэлц үгийг ойролцоо утгатай үгтэй нь холбоорой

хорголоо тоолох	•	•	туслагч
баруун гар	•	•	дотно
зүү орох зайгүй	•	•	сандрах
хөл алдах	•	•	харамч

4 Хэлцийг утгаараа эсрэгцсэн хэлцтэй нь холбоорой.

нохой гаслам	шуудайнд хийсэн үхрийн эвэр шиг
зүү орох зайгүй	баян ходоод
сүүл мушгих	чөмөг царцам
олон таван үггүй	гараас гарахгүй
гар нь ганзаганд хүрэх	ам хуурайгүй

5 Хэлц үгийг ойлгож уншаарай. Эсрэг, ойролцоогоор хэлцээ ангилаарай.

Манай анги сурлагаар сургуульдаа толгой цохидог атлаа урлагаар сүүл мушгидаг байлаа.

Ойролцоо хэлц: ....

....

Эсрэг хэлц нь: ....

....

Дууссан: ....он ....сар ....өдөр ..... цаг Өөрийн үнэлгээ: ① ② ③ ④ ⑤

Монгол хэл 5.4в

Ойролцоо утга, эсрэг утгатай үгийг найруулгад оновчтой хэрэглэе

Сурагчийн нэр: .... Эхэлсэн: .... он .... сар .... өдөр........цаг

1 Эсрэг үгүүдийг ногооноор, ойролцоо үгүүдийг цэнхрээр будаж холбоорой.

хойгуур	хүйтэн
зөвшөөрөх	анд
хурдан	урдуур
ганц	татгалзах
халуун	нэг
найз	шаламгай

2 Үгийн эсрэг, ойролцоо утгатай үгийг олж, өнгө ялган будаарай.

Ш	У	Ь	Ь	Э	Ц	Х	Х	А	Я	Х
Ю	С	Ө	Р	Ө	Г	П	Б	П	У	Ч
Ш	У	Д	А	Р	Г	А	Щ	А	А	Н
Л	В	Д	Б	Б	У	Р	У	У	Ү	Ө
Ү	Х	А	Л	У	У	Н	Ч	Ү	Ү	Х
Ь	Н	Т	И	Г	Е	Ь	Р	С	З	Ө
Ф	Л	Э	Э	Т	Й	Ө	У	Й	Р	Р
Д	Ө	Р	Н	Ш	З	Ч	А	Х	Р	У
Я	Е	Я	Я	Ч	З	Н	Щ	К	Ф	Ж
Э	Ж	Г	Э	Э	Х	Ш	Ө	Щ	Х	Ү
Ү	Х	Ү	Й	Т	Э	Н	С	И	Т	Е

Эсрэг үг:

1.үнэнч ....

2.хаях ....

3.зэрэг ....

Ойролцоо үг:

4.хүйтэн ....

5.дийлэх ....

6.найз ....

3 Зөв олсон эсэхээ үгийн сүлжээг бөглөж шалгаарай.

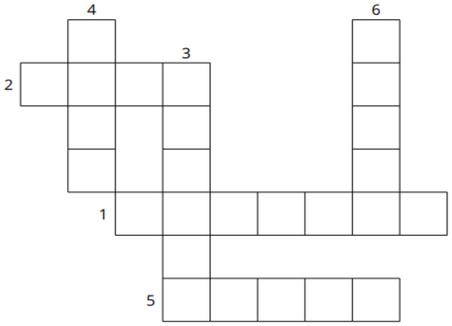

Дуусан: ....он ....сар ....өдөр....цаг Өөрийн үнэлгээ: 1 2 3

Хэлц үгийг утгаар нь зөв хэрэглэ

Сурагчийн нэр: .... Эхэлсэн: .... он .... сар .... өдөр........цаг

Тухайн хэллэгт орсон үгс тус тусынхаа үндсэн утгаа алдаж, хоорондоо нийлж нэгэн утга санаа илэрхийлэхийг хэлц үг гэнэ.

1 “Алган дээрээ бөмбөрүүлэх ” гэсэн хэлцийг хэрхэн тайлбарласныг ажиглаарай.

Хэлц үг тайлбарлах дараалал	Тайлбарласан нь
Хэлцэд орсон үг тус бүрийн үндсэн утгыг тайлбарлах	алга - гарын сарвууны дотоод хавтгай тал бөмбөрүүлэх - бөөрөнхий юмыг өнхрүүлэх
Үгийн утга ямар далд утга илэрхийлж байгааг тайлбарлах	Гарын алган дээрээ юмыг өнхрүүлж, газарт хүргэхгүй ихэд нандигнах гэсэн санаа байна
Ойр орчмын үг, өгүүлбэрээс далд утгыг нь таамаглах	Алган дээрээ бөмбөрүүлэх - ихэд хайрлан эрхлүүлэх гэсэн далд утгыг илэрхийлнэ.
Хэлц үгээ оролцуулан өгүүлбэр зохиох	Тэр хоёр хөгшин ганц охиноо гар дээрээ бөмбөрүүлж өсгөсөн дөө.

2 “Арван хуруу тэгш” гэсэн хэлцийг тайлбарласны дутуug гүйцээж бичээрэй.

1. Үгийн үндсэн утга: арав - ....
   хуруу - ....
   тэгш - шулуун шууд, муруй хазгай биш, жигд, өөгүй
2. Арван хуруу шиг бүрэн бүтэн, ямар ч хазгай муруйгүй, ..., өөгүй гэсэн санааг илэрхийлнэ.
3. “Арван хуруу тэгш” гэсэн хэлц үг нь юм бүхнийг жигд сайн, төгс төгөлдөр гүйцэтгэдэг гэсэн далд утгыг илэрхийлж байна.
4. Өгүүлбэр зохиогоорой ....

....

Дууссан: ....он ....сар ....өдөр....цаг Өөрийн үнэлгээ: 1 2

Монгол хэл 5.4г **Хэлц үгийг утгаар нь зөв хэрэглээ**

Сурагчийн нэр: .... Эхэлсэн: .... он .... сар .... өдөр........цаг

3 Үгсийн сангийн утгаар байгаа үгийг олоорой

- Нүүр хагарах, нүүрний буян, нүүрээ угаах, нүүр ном
- Чих зөөлөн, чих ухах, чих тавих, чихнээс хонх уях
- Ам алдах, ам хуурайгүй, ам гэмтэх , хэл ам болох
- Хөл газар хүрэхгүй, хөл ихтэй, хөл хөөр, хөл доголох

4 Онцолсон үгийг дараах хэлцээс сонгон, өгүүлбэрийг солин найруулаарай.

Бөжин туулай нуугдаж, чоныг хажуугаараа өнгөрөөхөөр аз шоджээ. Бөжин туулай нуугдаж, чоныг хажуугаараа өнгөрөөхөөр ....

аз нь харьжээ. аз дутжээ. аз сорьжээ. аз дайрчээ.

5 Утга илэрхийлэх хэлц үгтэй нь холбоорой.

хүйтэн о	о нүд орой дээр гарах
унтах о	о чулуу хөөлгөх
гайхах о	о давсанд явах
хуурах о	о шүд зуух
тэвчих о	о чөмөг царцам

6 Хэлцийн утгыг тунгаан, цэгийн оронд тохируулан харгалзуулаарай.

Хөөрхий Гомбын аав ажил ихтэйгээс оройтоод, хүүтэйгээ .... тааралдах боллоо. о	о шил толь шиг
Уянгын шүлгээ .... уран яруу бичив. о	о өдрийн од шиг
Баатарт багшийн асуултын хариу .... ирсэн боловч найзынхаа хариулахыг хүлээлээ. о	о толгой холбон
Долгор ажилсаг, эртэч хүүхэд тул гэрээ ..... болгочхоод, дүүгээ цэцэрлэгт нь хүргэнэ. о	о аман дээр гарч

Дууссан: ....он ....сар ....өдөр....цаг Өөрийн үнэлгээ: 3 4 5 6